

Л.В. ШІРІНЯН**(Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна)***К.В. БАГАЦЬКА*****(Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна)***Н.І. КЛИМАШ******(Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна)*

Активність банківських установ на страховому ринку України****

Стаття присвячена виявленню тенденції та обґрунтуванню можливості розширення взаємодії банківських установ як страхувальників зі страховими компаніями. Обґрунтовано необхідність взаємодії банків та страхових компаній, що пов'язано зі специфікою діяльності даних інституцій на фінансовому ринку та перспективами підвищення їх конкурентоспроможності в умовах мінливого ринкового середовища. Досліджено стан та напрями розвитку співпраці банківських установ зі страховими компаніями України у контексті використання першими страхових продуктів. Здійснено аналіз витрат провідних вітчизняних банків на страхування та згруповано банківські установи за кількістю укладених договорів страхування. Висвітлено найбільш поширені форми співпраці і конвергенції страхових компаній і банків до яких відносять: агентські відносини та об'єднання страховиків і банків у договірні альянси з метою успішного просування страхових продуктів. Оцінено динаміку використання страхових послуг банківськими установами у період фінансово-економічної кризи та після виходу із неї. Визначено причини, що сприяли активізації страхування банківських ризиків у останні роки. Обґрунтовано доцільність використання страхового полісу Bankers Blanket Bond, який передбачає комплексний страховий захист банківської установи від значного переліку операційних ризиків.

Ключові слова: банківська установа, страхова компанія, страхові послуги, витрати на страхування, страховий ринок.

Л.В. ШИРИНЯН*(Національний університет пищевых технологий, г. Киев, Украина)***Е.В. БАГАЦКАЯ***(Національний університет пищевых технологий, г. Киев, Украина)***Н.И. КЛИМАШ***(Національний університет пищевых технологий, г. Киев, Украина)*

Активность банковских учреждений на страховом рынке Украины

Статья посвящена выявлению тенденции и обоснованию возможности расширения взаимодействия банковских учреждений в качестве страхователей со страховыми компаниями. Обоснована необходимость взаимодействия банков и страховых компаний, что связано со спецификой деятельности данных институтов на финансовом рынке и перспективами повышения их конкурентоспособности в условиях изменчивой рыночной

* Шірінян Лада Василівна, завідувач кафедри фінансів Національного університету харчових технологій (м. Київ), доктор економічних наук, професор.

** Багацька Катерина Володимирівна, доцент кафедри фінансів Національного університету харчових технологій (м. Київ), кандидат економічних наук, доцент.

*** Климаш Наталья Іванівна, доцент кафедри фінансів Національного університету харчових технологій (м. Київ), кандидат економічних наук, доцент.

**** Результати дослідження отримано в рамках держбюджетної теми кафедри фінансів Національного університету харчових технологій «Комплексна оцінка та шляхи підвищення конкурентоспроможності страхового ринку України в контексті європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0117U001246, наказ МОНУ № 198 від 10.02.2017 р., термін виконання 2017-2019 рр. Керівник проекту – д.е.н, проф. Л.В. Шірінян).

среди. Исследовано состояние и направления развития сотрудничества банковских учреждений со страховыми компаниями Украины в контексте использования первыми страховых продуктов. Осуществлен анализ расходов ведущих отечественных банков на страхование и сгруппированы банковские учреждения по количеству заключенных договоров страхования. Освещены наиболее распространенные формы сотрудничества и конвергенции страховых компаний и банков к которым относят: агентские отношения и объединения страховщиков и банков в договорные альянсы с целью успешного продвижения страховых продуктов. Проведена оценка динамики использования страховых услуг банковскими учреждениями в период финансово-экономического кризиса и после выхода из него. Определены причины, способствовавшие активизации страхования банковских рисков в последние годы. Обоснована целесообразность использования страхового полиса Bankers Blanket Bond, который предусматривает комплексную страховую защиту банковского учреждения от значительного перечня операционных рисков.

Ключевые слова: банковское учреждение, страховая компания, страховые услуги, расходы на страхование, страховой рынок.

L.V. SHIRINYAN

(National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine)

K.V. BAGATSKA

(National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine)

N.I. KLYMASH

(National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine)

Activity of Banking Institutions in the Ukrainian Insurance Market

The article is devoted to revealing the tendency and to substantiate the possibility of expanding the interaction of banking institutions as insurers with insurance companies. The necessity of interaction between banks and insurance companies is substantiated, which is connected with the specifics of the activity of these institutions in the financial market and the prospects of increasing their competitiveness in a changing market environment. The state and directions of development of cooperation of banking institutions with insurance companies of Ukraine in the context of the use of the first insurance products are investigated. The analysis of expenses of the leading domestic banks for insurance and the grouping of banking institutions by the number of concluded insurance contracts is carried out. Covered the most common forms of cooperation and convergence of insurance companies and banks, which include: agency relations and the association of insurers and banks in contractual alliances with a view to the successful advancement of insurance products. The dynamics of the use of insurance services by banking institutions during the period of the financial and economic crisis and after the exit from it is estimated. The reasons that contributed to the activation of bank risk insurance in recent years have been identified. The expediency of using the Bankers Blanket Bond insurance policy, which provides comprehensive insurance protection of the banking institution from a significant list of operational risks, is substantiated.

Keywords: banking institution, insurance company, insurance services, insurance costs, insurance market.

Постановка проблеми. За два останні роки банківська система України зазнала радикальних перетворень, які були найбільш відчутними для банківських установ та їх клієнтів за усі роки незалежності. Через розвиток кризових явищ, що були викликані дефіцитом ліквідності, недокапіталізацією, непрозорою структурою власності та спробами відмивання «брудних» грошей близько 90 установ залишили ринок. За цей час із системи було виведено сотні мільярдів гривень, а чимало громадян та підприємств втратили кошти.

На сучасному етапі ситуація дещо поліпшується – практично завершено очищення банків, фінансові установи провадять плани капіталізації, розроблені за результатами моніторингу з боку Національного банку України. Планове зниження відсоткових ставок

за депозитами державних банків здешевлює банківське фондування, відрахування до резервів також суттєво знижується – відтак сектор має всі перспективи до нарощування прибутковості, проте без урахування показників Приватбанку. Упродовж 2017 року банки концентрують увагу на адаптації нових підходів до оцінки кредитних ризиків та підготовці до впровадження Міжнародного стандарту фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти».

Розвиток банківського сектору дає надію щодо поліпшення взаємодії банків із страховими компаніями та збільшення обсягу залучених страхових послуг. Оскільки банки являються кредитно-фінансовими установами, які здійснюють грошові розрахунки, акумулюють грошові кошти та інші цінності, надають кредити та здійснюють цілий ряд

інших послуг за фінансовими операціями, то, відповідно, вони мають необхідність використовувати страхові продукти з метою уникнення ризиків та настання несприятливих подій ззовні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні співробітництво страхового сектору з банківською сферою знаходиться на етапі становлення та розвитку, що пов'язано із низькою фінансовою культурою населення і незначним попитом на послуги, насамперед, страхових компаній. Проте, поява на ринку іноземних фінансових посередників з інноваційними технологіями і традиціями ведення бізнесу, спробами завоювання певних сегментів фінансового ринку і збільшення акціонерної вартості стимулюють подальше поглиблення взаємовідносин між страховиками і банками на внутрішньому ринку.

Проблемам розвитку тісної співпраці та інтеграції банківського і страхового сектору присвячено праці вітчизняних дослідників, зокрема: Р.Р. Арутюнян [1], А.В. Василенко [2], В.В. Корнеєва [3], В.О. Кузьмінського [4], Л. Кузнецової [5], С.В. Науменкової [6], Л.В. Шірінян [7] та інших. Проте, невирішеною залишається проблема оцінки попиту на страхові продукти з боку банківських установ, страхування операційних ризиків та вартості таких полісів, більше того залишається закритою інформація для зовнішніх користувачів щодо видів страхування, яке використовується банками.

Метою дослідження є виявлення тенденції та обґрунтування можливості розширення взаємодії банківських установ як страхувальників зі страховими компаніями. Завдання полягає в аргументації використання страхових продуктів з метою уникнення операційних ризиків, ризиків пов'язаних із втратою та пошкодженням майна та можливих ризиків щодо життя і здоров'я працівників банку.

Виклад основного матеріалу. Сучасні умови ведення бізнесу у сфері фінансових послуг окреслюють широке коло взаємодії банківських установ та страхових компаній. Дані відносини можуть бути продиктовані регуляторами і визначатись нормативно-правовими актами щодо даних видів діяльності, використовуватись для розширення каналів збуту продуктів, бути актуальними при укладанні цивільно-правових договорів та за умов виведення на ринок інноваційних фінансових послуг з метою підвищення конкурентних позицій суб'єктів на ринку.

До найбільш поширених форм співпраці і конвергенції страхових компаній і банків відносяться [8]:

1) Початкова форма співпраці, яка обмежується наданням страховою компанією послуг клієнтам банку і самому банку на договірних основах.

2) Форма агентських відносин, яка припускає розповсюдження страхових послуг з угоди з банком через його агентську мережу.

3) Форма кооперації, при якій партнери утворюють договірний альянс, створюючи на договірній основі режим найбільшого сприяння у всіх галузях співпраці. Це вищий ступінь співпраці, що

вимагає координації спільного бізнесу на довготривалій постійній основі.

4) Форма контролю припускає застосування механізму контролю аж до злиття і поглинання, за допомогою якого банк або страховик має намір досягти своїх стратегічних цілей.

Поглинання шляхом придбання пакету акцій достатнього для участі в управлінні страховою компанією або банком дозволяє ефективно використати канали продажів, розширити і диверсифікувати продуктивний ряд і клієнтську базу, що є найбільш поширеною і ефективною стратегією реалізації банківського страхування, що реалізується світовими лідерами ринків фінансових послуг.

5) Форма фінансового супермаркету є вищою фазою інтеграції банку і страхової компанії. При цьому структури банку і страхової компанії повинні бути тісно інтегровані між собою не тільки на рівні фронт-офісних структурних підрозділів, що забезпечують спільне використання каналів продажів фінансових послуг, але і на рівні загального бек-офісу.

При істотних відмінностях в принципах побудови банківського і страхового бізнесу, а також відсутності керівних кадрів, побудова подібних компаній є для України справою майбутнього.

Питання такої інтеграції та інших зазначених вище форм співпраці не є предметом представленого дослідження і буде розглянуто в окремій публікації.

У нашому дослідженні розглянемо більш детально особливості співпраці банківських установ та страхових компаній з позиції укладання договорів страхування та використання страхових послуг банками (рис. 1).

Дані діаграми свідчать про те, що більшість банківських установ (64 %) користуються страховими послугами і забезпечують доходи страховим компаніям, причому 17 %, тобто 15 банків робили це на постійній основі протягом 2007-2016 рр., 48 % або 41 банк виступали у якості страхувальників лише декілька років за період, що аналізується. Однак, 30 банків (або 35 %) взагалі не відображали у звітності витрат на страхування, тобто імовірно за все не користувалися страховими послугами у значних розмірах.

Загальна сума укладених банками, що працюють на ринку, страхових угод за період 2007-2016 рр. становила 2720 млн грн, з них на 1390 млн грн (або 50,8 %) укладено угод з банками, що постійно користувались страховими послугами, на 1347 млн грн (або 49,2 %) укладено з банками, що користувались страховими послугами час від часу. Отже, можна констатувати, що активність банків як страхувальників протягом аналізованого періоду була недостатньо високою.

З огляду на те, що страхова послуга є послугою пасивного попиту, погіршення фінансово-економічної ситуації у країні відображається на страховому ринку, а через інерційність останнього покращення ситуації можна очікувати у році, наступному за роком виходу із кризи.

Частка банків відносно укладених договорів страхування у середньому за період, %

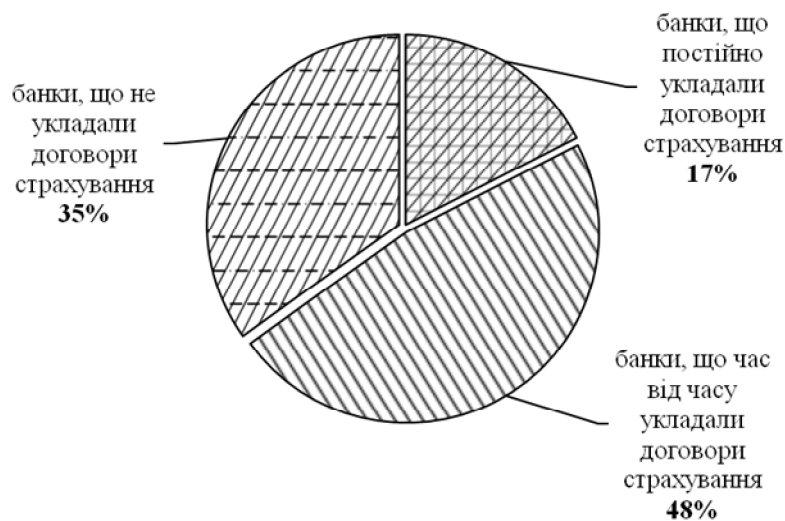

Рис. 1. Банківська активність на ринку страхових послуг, 2007-2016 рр.

Джерело: тут і далі: фінансова звітність банківських установ (Примітка «Інші операційні доходи та витрати» та/або Примітка «Адміністративні витрати»), оприлюднена на офіційному сайті Державної установи «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України». Режим доступу: <https://smida.gov.ua>

Погіршення показників розвитку економіки України у 2008-2010 рр. та прояви кризових явищ у світовій економіці негативно вплинули на готовність банківських установ укласти договори страхування та здійснювати витрати у даному напрямку.

Дані динамічного аналізу банківських страхових витрат за роками (рис. 2) свідчать про значний вплив

фінансової кризи 2008 р. на стан витрат на страхування. Проте відзначимо, що після 2012 р. активність банків як страховальників значно покращилась і лише протягом 2012-2016 р. усього було укладено страхових угод на суму 1839 млн грн, що становить 66 % від загальної суми угод, укладених протягом 2007-2016 рр.

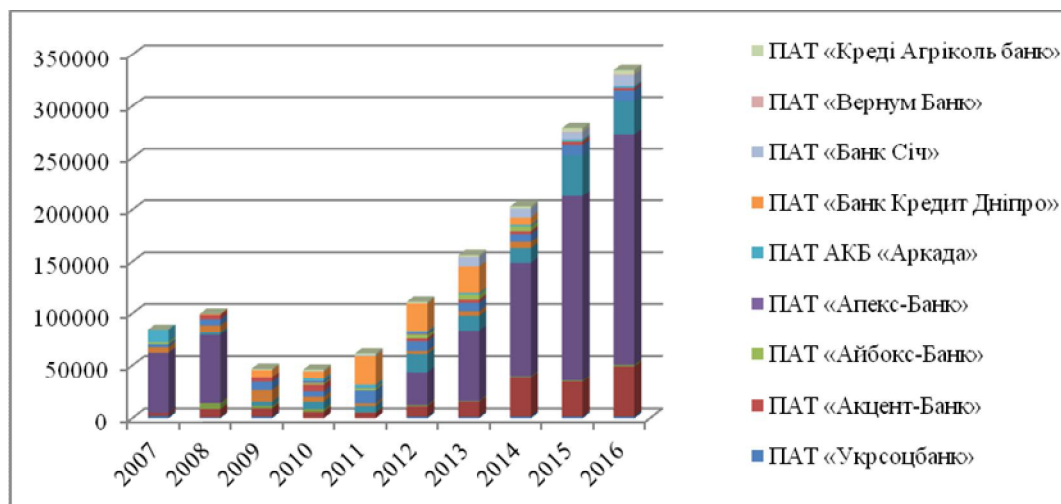

Рис. 2. Динаміка витрат на страхування протягом 2007-2016 рр. в розрізі банків, тис. грн

Зазначимо що деякі банки із зазначеної групи взагалі не користувалися страховими послугами у даний період. З 2011 р. помітна позитивна динаміка і, як видно з діаграми, у 2014-2015 рр., незважаючи на збитковість більшості банків, спаду по групі у цілому не спостерігається, хоча зростання забезпечується

головним чином ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ «Ощадбанк» та ПАТ «Райффайзен банк Аваль».

Серед досліджуваних банків, що працюють на вітчизняному ринку розподіл витрат на страхування є досить нерівномірним (рис. 3).

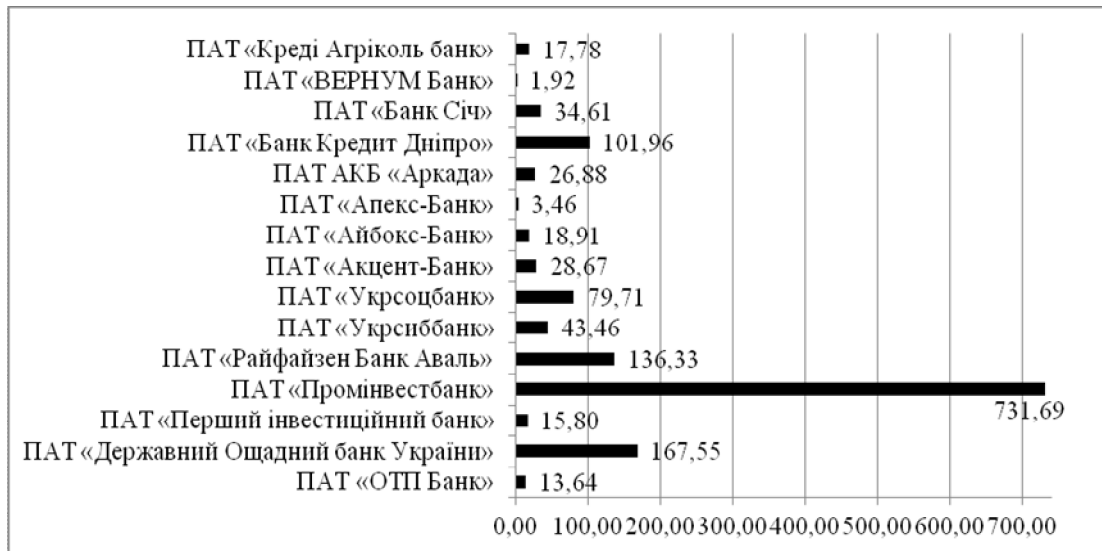

Рис. 3. Витрати на страхування у розрізі банків, 2007-2016 рр., млн грн

З діаграми наочно видно, що найактивнішим страхувальником серед банків, що постійно користувались страховими послугами, є ПАТ «Промінвестбанк», загальна сума витрат на страхування якого становить 53 % у групі. Серед великих системних банків значні суми на страхові послуги витрачали лише ПАТ «Ощадбанк» (167,55 млн грн) та ПАТ «Райфайзен банк Аваль» (136,33 млн грн).

Для порівняння активності банків на ринку страхових послуг співвідносно з розмірами банків,

наведемо окремі дані за період 2007-2016 рр. (табл. 1) щодо витрат у розрахунку на гривню активів, на одного працівника та частка витрат на страхування в адміністративних витратах банку. Ці критерії були обрані нами зважаючи на те, що розрахунок на одиницю загальних витрат чи одиницю активів дав дуже низькі значення, які свідчать про те, що витрати на страхування незалежно від розміру банку, і його доходів займають у цілому дуже незначну частку у загальних витратах.

Таблиця 1

Окремі показники витрат на страхування, 2007-2016 рр.

Назва банківської установи	Середні страхові витрати на 1 працівника на рік, грн	Середні страхові витрати на 1 гривню основних засобів на рік, грн	Середня частка витрат на страхування в адміністративних витратах, %
ПАТ «ОТП Банк»	325	0,004	0,149
ПАТ «Державний Ощадний банк України»	546	0,005	0,471
ПАТ «Перший Інвестиційний Банк»	5405	0,052	2,299
ПАТ «Промінвестбанк»	25567	0,030	11,306
ПАТ «Райфайзен Банк Аваль»	979	0,006	0,948
ПАТ «Укрсиббанк»	456	0,003	0,234
ПАТ «Укрсоцбанк»	1226	0,002	0,536
ПАТ «Акцент-Банк»	12819	0,172	4,648
ПАТ «Айбокс-Банк»	9881	0,025	5,707
ПАТ «Апекс-Банк»	6603	0,233	3,542
ПАТ АКБ «Аркада»	6217	0,011	5,417
ПАТ «Банк Кредит Дніпро»	9908	0,062	4,558
ПАТ «Банк Січ»	75796	0,159	15,511
ПАТ «Вернум Банк»	2469	0,009	0,835
ПАТ «Креді Агріколь банк»	682	0,004	0,230

З табл. 1 робимо висновок, що активність банків по укладанню договорів страхування є дуже різною, причому невеликі за розміром банки в цілому витрачають на страхування значно більші кошти, ніж системні банки (за винятком ПАТ

«Промінвестбанк»). Відзначимо вкрай низькі значення у розрахунку на одиницю основних засобів за усіма банками, що в цілому свідчить про недостатню популярність майнового страхування серед банків України.

Фінанси та оподаткування

Стосовно видів страхування доцільно відмітити, що деякі банки у звітах виділяли окремо майнове страхування (3 банки з групи), декілька невеликих банків вказували страхування кредитів (4 банки з групи), решта не виділяли окремо види страхування у річному звіті. Зауважимо, що дана обставина значно ускладнює дослідження і робить неможливим комплексний аналіз страхових послуг за видами, що є популярними серед вітчизняних банківських установ.

Загальні адміністративні витрати банківської установи це – операційні витрати, пов'язані із

забезпеченням діяльності банків. До них належать витрати на утримання персоналу; амортизація необоротних активів; витрати на утримання та експлуатацію основних засобів і нематеріальних активів (ремонт, страхування), інші експлуатаційні витрати; гонорари за професійні послуги; витрати на зв'язок; сплата податків та інших обов'язкових платежів, крім податку на прибуток та інші витрати, спрямовані на обслуговування та управління банком [9]. Дослідження питомої ваги витрат на страхування у складі адміністративних витрат наведено на рис. 4.

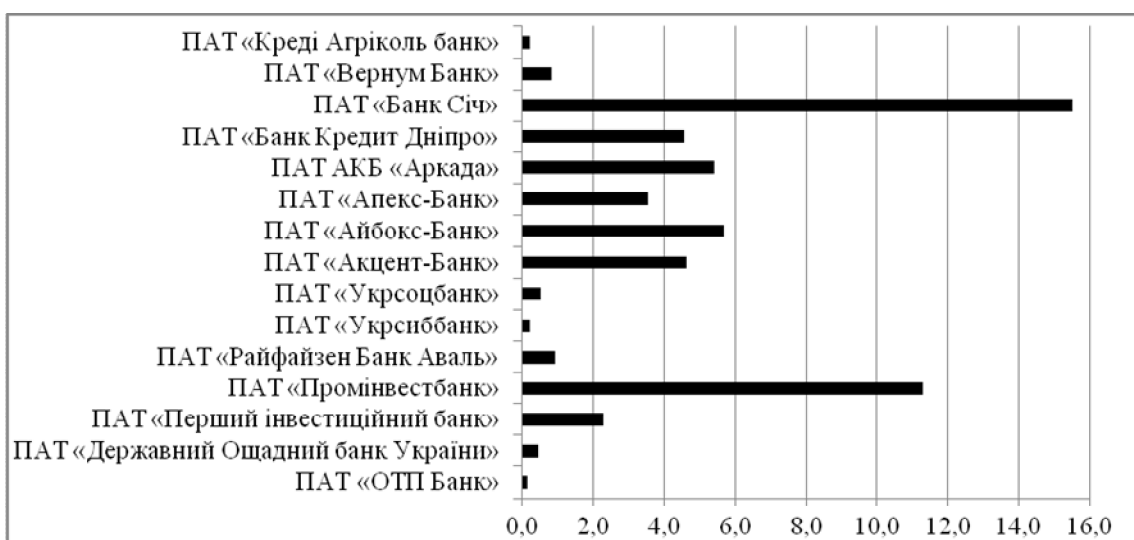

Рис. 4. Середня частка витрат на страхування в адміністративних витратах, %

З діаграми видно, що окрім ПАТ «Промінвестбанк» середня частка витрат на страхування якого у адміністративних витратах становить 11,3 %, значні суми на ринку страхових послуг витрачав банк «Січ» (15,5 %) та невеликі банки, такі як «Айбокс-банк» (5,7 %), банк «Аркада» (5,4 %), «Акцент-банк» (4,6 %), банк «Кредит-Дніпро» (4,6 %) та «Апекс-банк» (3,5 %). Питомі витрати на страхування великих банків можна вважати незначними.

Нині на банківському ринку спостерігається зростання безробіття через масове скорочення персоналу банків, як тих, що виведено з ринку, так і діючих банків. За даними Національного банку України [10], витрати на утримання персоналу у 2015 р. зменшились порівняно з 2014 р. на 12,5 %, з 58,1 млрд грн до 50,1 млрд грн. Відтак можна припустити, що аналогічною буде тенденція і з витратами на страхування персоналу. У фінансовій звітності банки не наводять окремо показники щодо страхування працівників, тому маємо змогу провести опосередкований аналіз щодо страхових витрат банківської установи на одного працюючого (рис. 5).

З діаграми можна зробити висновок, що найбільше коштів на страхування у розрахунку на одного працівника витрачає банк ПАТ «Банк Січ», обсяг витрат якого значно перевищує аналогічні витрати в інших банках. Аналогічно попередній діаграмі помітно, що малі банки у середньому

витрачають на страхування значно більше коштів (враховуючи їхні розміри), ніж великі банки, за виключенням ПАТ «Промінвестбанк».

Як доводить практика, банківські установи все частіше зазнають збитки через пограбування інкасаторів та відділень, пошкодження майна, підробку фінансових документів, шахрайство та недобропорядність власних співробітників. З метою уникнення операційних ризиків банківським установам варто використовувати страхові поліси Bankers Blanket Bond.

Попри значну вартість комплексної програми банківського страхування (вартість коливається від \$ 40 до \$ 200 тис. при ліміті відповідальності в \$ 1 млн) даний страховий продукт має всі перспективи стати однією із гарантій стабільної роботи вітчизняної банківської системи.

За даними Ліги страхових організацій України [11], Bankers Blanket Bond передбачає комплексний страховий захист банківської установи від цілого переліку ризиків. По-перше, передбачене комплексне страхування ризиків, пов'язаних з діяльністю фінансової установи. Зокрема збитки, що виникли в результаті нечесності власних співробітників, збитки у приміщеннях страхувальника, збитки під час перевезення, підробка цінних паперів, фальшиві банкноти, пошкодження приміщень та майна внаслідок крадіжки, спроби крадіжки, актів вандалізму або умисного завдання шкоди.

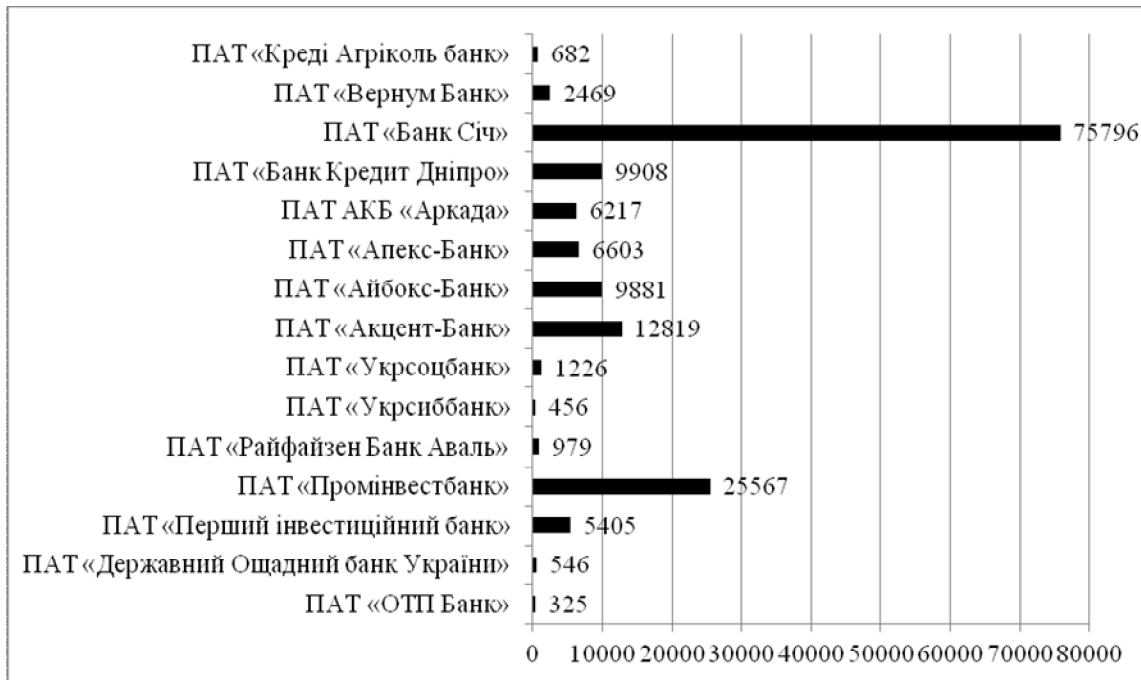

Рис. 5. Середні страхові витрати на 1 працівника на рік, грн

По-друге, передбачене страхування ризиків, пов'язаних з електронними та комп'ютерними злочинами. Саме страхування цих ризиків сьогодні найбільш актуальне, бо забезпечить компенсацію фінансових втрат банку через злочинне проникнення до його електронної та комп'ютерної системи.

По-третє, страхування від майнових ризиків, включаючи готівку в касах та при перевезенні, та ризиків, пов'язаних з професійною відповідальністю, що передбачає відшкодування збитків в разі завдання шкоди третій особі через недбалу дію, помилку або упущення, зроблене працівником банку під час виконання своїх професійних обов'язків.

Крім того додатково банк може отримати в рамках програми – страхування від нещасного випадку працівників охорони та касирів банку.

Висновки. Проведене дослідження щодо використання страхових продуктів вітчизняними банками України підтверджує необхідність розширення співпраці у даному напрямку. Створення цивілізованих умов для ведення банківського бізнесу; розбудова фінансово потужної, прибуткової і стабільної банківської системи неможлива без страхування банківських ризиків.

Недостатній рівень страхової культури серед банківських установ змушує їх витратити значні ресурси на ліквідацію наслідків несприятливих подій.

Помітна кількість банківських установ (31) взагалі не оприлюднює інформацію про страхування, з чого можна зробити висновок, що банки не користуються страховими послугами, а відтак, це значно гальмує розвиток як банківського, так і страхового ринку.

Практичний досвід свідчить про наявність усіх передумов для розвитку інтеграції вітчизняних банків і страхових компаній та підвищення ролі страхування банківських ризиків.

4 Список використаних джерел

1. Арутюнян, Р. Р. Теоретичні основи та організаційно-правові форми взаємодії банків та страхових організацій [Текст] / Р. Р. Арутюнян // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2006. – № 22. – С. 12-16.
2. Василенко, А. В. Інвестиційна стратегія страхових компаній [Текст]: навч. посіб. / А. В. Василенко. – К.: КНТЕУ, 2006. – 186 с.
3. Корнєєв, В. В. Фінансові посередники як інститути розвитку [Текст]: монографія / В. В. Корнєєв. – К.: Основа, 2007. – 192 с.
4. Кузміньський, В. О. Теоретичні основи інтеграції капіталів [Текст] / В. О. Кузміньський // Фінанси України. – 2003. – № 2. – С. 124-132.
5. Кузнєцова, Л. Теоретико-методологічні проблеми взаємодії страхових і банківських установ в Україні [Текст] / Л. Кузнєцова // Світ фінансів. – 2007. – № 2. – С. 21-28.
6. Науменкова, С. В. Нові тенденції в механізмі регулювання фінансового сектору [Текст] / С. В. Науменкова // Вісник Національного Банку України. – 2011. – № 12. – С. 4-11.
7. Шірінян, Л. В. Комплексна оцінка конкурентного середовища на ринку страхових послуг України [Текст] / Л. В. Шірінян // Фінанси України. – 2011. – № 7. – С. 73-84.
8. Огляд ринку BANCASSURANCE: стратегічний напрямок розвитку страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/public/04/11/21/1762>
9. Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Постанова Правління Національного банку України від 18.06.2003 р. № 255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0583-03>

10. Показники фінансової звітності банків України / Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>

11. Страхова компанія «БРОКБІЗНЕС» презентувала комплексне страхування банків – Bankers Blanket Bond / Ліга страхових організацій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uainsur.com/news/25594/>

4 References

1. Arutiunian, R. R. (2016). Teoretychni osnovy ta orhanizatsiino-pravovi formy vzaiemodii bankiv ta strakhovykh orhanizatsii [Theoretical foundations and organizational-legal forms of interaction between banks and insurance organizations]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, (22), 12-16.

2. Vasylenko, A. V. (2006). *Investycyjna strateghija strakhovykh kompanij* [Investment strategy of the insurance companies]. Kyiv: KNTEU.

3. Kornjejev, V. V. (2007). *Finansovi poserednyky jak instytuty rozvytku* [Financial intermediaries as development institutions]. Kyiv: Osnova.

4. Kuzmins'kyj, V. O. (2003). Teoretychni osnovy integracii kapitaliv [The theoretical basis of the capitals intergration]. *Finansy Ukrainy*, (2), 124-132.

5. Kuznjecova, L. (2007). Teoretyko-metodologichni problemy vzajemodiji strakhovykh i bankiv'sjkykh ustanov v Ukraini [Theoretical and methodological problems of cooperation between insurance and banking institutions in Ukraine]. *Svit finansiv*, (2), 21-28.

6. Naumenkova, S. V. (2011). Novi tendenciji v mekhanizmi rehuljuvannja finansovogho sektoru [New trends in the financial sector regulation mechanism]. *Visnyk Nacional'nogho Banku Ukrainy*, (12), 4-11.

7. Shirinyan, L. V. (2011). Kompleksna ocinka konkurentnogho seredovyshha na rynku strakhovykh poslugh Ukrainy [Comprehensive assessment of the competitive environment in the Ukrainian insurance market]. *Finansy Ukrainy*, (7), 73-84.

8. Zhurnal «Strakhova sprava». (2017). Oghljad rynku BANCASSURANCE: strateghichnyj naprjamok rozvytku strakhovogho rynku Ukrainy [Market overview BANCASSURANCE: Strategic direction of development of the insurance market of Ukraine]. Retrieved from <https://forinsurer.com/public/04/11/21/1762>

9. Pravlinnja Nacional'nogho banku Ukrainy. (2003). Pro zatverdzhennja Pravył bukhghalters'kogho obliku dokhodiv i vytrat bankiv Ukrainy [Approval the Rules of Accounting of Income and Expenses of Banks in Ukraine]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0583-03>

10. Nacional'nyi bank Ukrainy. (2017). Pokaznyky finansovoji zvitnosti bankiv Ukrainy [Indicators of financial reporting of Ukrainian banks]. Retrieved from <https://www.bank.gov.ua>

11. Liha strakhovykh orhanizatsii Ukrainy. (2011). Strakhova kompanija «BROKBIZNES» prezentovala kompleksne strakhuvannja bankiv Bankers Blanket Bond [Insurance company «BROKBUSINESS» presented comprehensive insurance of banks - Bankers Blanket Bond]. Retrieved from <http://uainsur.com/news/25594/>